

Frits Maas, auteur 'Wind mee, stroom tegen - 100 jaar Natuurmonumenten'

Passie voor natuur meer accent geven

Frits Maas was 26 jaar bij Natuurmonumenten werkzaam als redacteur van onder meer Natuurbehoud en Van Nature. Vier jaar geleden verliet hij de vereniging - hij ging met de VUT - maar dat was geen definitief afscheid. Uit voorjaar verschijnt zijn boek 'Wind mee, stroom tegen - 100 jaar Natuurmonumenten'. Maas voelt zich nog altijd nauw betrokken bij het wel en wee van de vereniging, dat staat een kritische analyse niet in de weg. In zijn boek schetst hij hoe Natuurmonumenten sinds de oprichting in 1905 is uitgegroeid van een kleine club natuurliefhebbers tot een massa-organisatie met een sterk professioneel apparaat. Een succesverhaal ligt voor de hand, maar Maas plaatst ook kanttekeningen.

Je hebt honderd jaar Natuurmonumenten getypeerd met 'Wind mee, stroom tegen'. Waarom?

"Als je kijkt naar het ledental en het areaal dat beheerd wordt, heeft de vereniging de wind in de rug gehad. Vooral na 1970 was de groei sterk. Voor die periode waren de hoge natuurwaarden uit de eerste helft van de vorige eeuw in de massale ontginningen en ruilverkavelingen al radicaal voor de bijl gegaan. Het kleine Natuurmonumenten zag het, maar stond machteloos.

Maar ook nu de vereniging groot is, gaat het verlies door. In de bijeffecten van maatschappelijke ontwikkelingen is de natuur vaak de dupe. Het uit zich in de bekende v's: versnippering, vermessing, verzuring en verdroging. En in het verlies van Stille, duisternis en vooral ook van open ruimte. Het uit

'We overstelpen onze kinderen met luxe; ik zou wensen dat we hen ook in de sfeer van de natuurlijke omgeving wat gunnen'

zich ook in het onvermogen van de samenleving om natuur hoger op allerlei prioriteitenlijstjes te krijgen/Onze samenleving, onze cultuur is niet gericht op het behoud van natuur. Er is een soort inflatie van natuurbesef: de eerste de beste koe voorbij Overschie of Diemen wordt-al natuur-genoemd."

Wat is als je de eeuw overziet de kracht van Natuurmonumenten?

"Het consequent vasthouden aan het idee dat aankopen en daarna goed beheren de belangrijkste voorwaarden zijn om natuur in ons land te behouden. Als je iets in eigendom hebt, zullen anderen er toch eerder afblijven. Dat is ook de praktijk gebleken. In die honderd jaar is het maar een paar keer gebeurd dat Natuurmonumenten iets heeft moeten afstaan. Als een gebied voor de natuur is bestemd door Natuurmonumenten - hetzelfde geldt voor Staatsbosbeheer en de provinciale landschappen - heeft het een blijvende waarde.

Een ander aspect van die continuïteit is de degelijkheid waarmee Natuurmonumenten haar werk doet. Met name in de sfeer van het beheer weet de vereniging heel goed wat ze doet. Je kunt zeggen dat de kracht van Natuurmonumenten primair in de gebieden zit. Alles wat daar om heen gebeurt - de aandacht voor onderzoek, voor ruimtelijke ordening, voor landbouw, voor waterbeheer - is daarvan afgeleid"

Waarom zit de zwakte van Natuurmonumenten?

"Dat is dat natuur, zeker in de relatie met de leden, zo langzamerhand meer als recreatie- en consumptieproduct wordt beschouwd, waardoor natuurbescherming op de achtergrond raakt. Met al die leden lijkt het vooral te draaien om het genieten van de natuur."

Veel leden betekenen draagvlak. Dat vergroot toch de mogelijkheid om de natuur effectief te beschermen?
"Je kunt ook kiezen voor een wat kleinere vereniging met leden die buiten het lidmaatschap om duidelijk méér voor de natuur willen doen. Nu is het zo dat de overgrote meerderheid van de leden contributie overmaakt en de werkorganisatie moet maar uitzoeken

wat er met dat geld moet gebeuren. In mijn boek vergelijk ik dat met de kerstpot van het Leger des Heils. Mijn idee is altijd geweest dat je ook moet proberen om mensen te motiveren in hun dagelijks leven actiever te zijn voor het behoud van het milieu. Dat is de laatste tien, vijftien jaar erg op de achtergrond geraakt bij Natuurmonumenten. Een voorbeeld? De vereniging laat van zich horen als vliegtuigen rondom Schiphol geluidsoverlast veroorzaken in Duin- en Kruidberg, in de Vechtplassen en in het Wormer- en Jisperveld. Maar Natuurmonumenten zegt nooit tegen haar leden: blij eens een keer lekker thuis. Als je geen verband legt tussen de keuzes van mensen en de schadelijke gevolgen voor de natuur, gebeurt er niks. Dan blijven we dat groen mooi vinden, maar intussen wordt dat groen steeds onrustiger, steeds armer en steeds meer ingeklemd."

'Natuurmonumenten is steeds meer van onbesproken gedrag; er mag best wat meer rumoer komen'

Natuurmonumenten moet haar leden dus gaan oproepen om minder te vliegen, minder auto te rijden, alleen nog eco-producten te kopen?

"Een appèl aan de leden om sommige dingen te doen en andere dingen te laten, zodat die bekende kinderen en kindskinderen ook nog een natuurlijke omgeving hebben. We hebben het beste voor met onze kinderen en overstelpen ze met de luxe, die ons in de westerse wereld zo vertrouwd is geworden. Dat is ons type goedheid, zorg en aandacht voor de volgende generaties. Ik zou wensen dat we ook in de sfeer van de natuurlijke omgeving de kinderen wat gunnen. Dat betekent dat we ons in wijze zelfonthouding wat matigen. Je moet daar toch een marketingconcept voor kun-

nen bedenken?

Nuchterheid in allerlei bestuurlijke en technische zaken is een groot goed. Maar een zekere beweging en uitstraling heeft ook wat. Natuurmonumenten moet daarom haar passie voor natuur meer accent geven. Door de drang om leden te behouden is een deel van de passie verloren gegaan. Ook het feit dat de vereniging ingeklemd is tussen allerlei maatschappelijke krachten, speelt overigens een rol. De vereniging zoekt samenwerking en consensus. Prima. Als ze zich maar niet al te veel conformeert. Want die andere partijen zorgen over het algemeen heel goed voor zichzelf. Natuurmonumenten is steeds meer van onbesproken gedrag. Er mag best wat meer rumoer komen. Maar ja, de top van de vereniging wordt mede gevormd door mensen die maatschappelijk nogal gebonden zijn. Op tal van plekken, in andere sectoren vervullen ze ook bestuursfuncties. Er is mogelijk een houding van 'als ik hier iets zeg, frons men daar de wenkbrauwen'. Dat zou wel eens remmend kunnen werken."

Dan ziet het er voor de toekomst van de natuur in ons land slecht uit.

"Dat hoeft paradoxaal genoeg niet zo te zijn. Bestuurlijk is Natuurmonumenten vanouds goed ingevoerd. Dan zie je ook synergetische effecten. Als het nieuwe waterbeleid uitgevoerd wordt - met integraal beheer, ruimte voor de rivieren en water als leidend principe in de ruimtelijke ordening - zijn er grote mogelijkheden voor natuurontwikkeling. De andere ontwikkeling is dat er in de landbouw voortdurend gronden vrijkomen. Nu moet Natuurmonumenten niet het imago krijgen tuk te zijn op andermans ellende. Toch is het in de hele geschiedenis van de vereniging zo geweest, dat gronden zijn verworven nadat de oorspronkelijke eigenaars het hoofd niet meer boven water konden houden. Zo zijn veel landgoederen naar Natuurmonumenten gekomen, zo zijn niet meer rendabele bossen en riet- en hooilanden bij de vereniging gekomen, en zo komt er in deze periode landbouwgrond in handen van de vereniging. Als gronden economisch marginaal worden, ontstaan er kansen voor natuurbescherming. Dat is ook nu weer aan de orde."

Het overheidsbeleid voor de EHS sloot goed aan bij de missie van Natuurmonumenten: aankopen en beheren.

Heeft de koerswijziging in Den Haag - meer beheren door boeren en particulieren, minder aankopen door terreinbeherende organisaties - gevolgen voor de vereniging?

"Niet in de zin dat Natuurmonumenten iets anders moet doen dan ze altijd deed. De vereniging heeft altijd beheerd. Een ander punt is of het efficiënt is en of het goed is voor de kwaliteit van de EHS. De koerswijziging duidt erop dat die elementen niet erg leven bij politici. Maar Natuurmonumenten en de andere terreinbeheerders mogen de EHS nooit laten vallen. Het is te vergelijken met het rijkswegetennet of de deltawerken. Iets vergelijkbaars krijg je voorlopig niet weer op de politieke en maatschappelijke agenda's. De EHS is de enige manier om iets van natuur, in kwalitatieve zin, overeind te houden. De terreinbeheerders moeten claimen dat ze in dat project een grote rol willen spelen. Het is beter om het aan enkele gerenommeerde partners over te laten dan aan duizend goedwillende enkelingen met vaak geringe ervaring. Dan gaan de grote verbanden verloren. Bovendien, de grote terreinbeheerders mikken vooral op continuïteit. Voor de in wezen tijdloze natuur niet het minste. In die honderd jaar Natuurmonumenten zie je dat heel goed."

Korting op jubileumboek

Wind mee stroom tegen verschijnt eind april Leden van Natuurmonumenten kunnen het boek alvast bestellen in de zes bezoekerscentra van Natuurmonumenten en via www.natuurmonumenten.nl/winkel. Tot 1 april betalen zij €21,95. Overige abonnees van Van Nature, die het boek voor 1 april bestellen, betalen €24,95; zij kunnen hun bestelling plaatsen bij Bianca Brockhoff (tel. 035-655 92 84 en e-mail b.brockhoff@natuurmonumenten.nl). Na april is de prijs voor leden €24,95 en voor niet-leden €29,95. De prijzen zijn exclusief eventuele verzendkosten.